

SUSTINEREA ANTREPRENORIALITĂȚII ȘI A POLITICII PRIVIND IMMURILE ÎN ROMÂNIA CU AJUTORUL FONDURILOR EUROPENE

Florin DIACONESCU, doctorand,
Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”,
România,
diaconescu1973@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.I.2022.16.19>

Summary

Evidence suggests that the development of entrepreneurship is a fundamental ingredient of endogenous economic growth and a prerequisite for sustainable local and regional development and for social cohesion.

The role of education in promoting entrepreneurial attitudes and behaviors is now universally recognized.

In other words, in this article, we propose to present the concrete way in which a project, co-financed from European funds, supported entrepreneurship and SMEs in Romania. Specifically, we refer to the 40Ready Interreg Europe project, "Strengthening the capacities of SMEs to engage in Industry 4.0". Within this project, a research tool, a survey was developed and applied, aimed at providing relevant information in the field of Industry 4.0 and also providing thematic solutions (a new support criterion SME digital skills through the OPHC; a new evaluation criterion for the "Digital skills for SME employees" call, intended to support the MA OPHC in the evaluation and, in the respective pledges, to help SMEs to recognize the main I4.0 areas to focus on their digitization path in general and in particular for the development of employees' digital skills).

This paper, the result of an exploratory research, aims to present the relevant characteristics and trends in supporting entrepreneurship and SME policy in Romania, with the help of European funds, a topic that generated the need to start and, implicitly, to operationalize such a study.

Therefore, in the configuration of the research process, there were no strict rules.

Keywords: *Industry 4.0; European Projects; Digital Competences; Human Factor; Operational Programme Human Capital 2014-2020; Economic Growth; Sustainable Local and Regional Development; Social Cohesion.*

JEL: *Q1, R1, H254*

UDC: *334.722.02(498)*

Introducere. Doar concepte până mai ieri, termenii *digitalizare* și *Industria 4.0* devin, ușor-ușor, realitate și în România. Automatizarea, inteligența artificială, IoT - Internetul lucrurilor, precum și alte tehnologii avansate captează și analizează cu rapiditate o multitudine de date care oferă multe tipuri de informații.

Provocarea actuală, la adresa IMM-urilor românești, rezidă în schimbarea modului de gândire, de formare, de lucru al angajaților, astfel încât aceștia să reușească să creeze valoare adăugată prin tehnologiile digitale.

Și România are avantajele necesare (viteza internetului, dezvoltarea sectorului IT, tehnologie de ultimă oră deja prezentă în marile unități de producție, forță de muncă specializată) pentru a face un salt către digitalizare și Industria 4.0.

A patra Revoluție Industrială, cunoscută sub numele de Industria 4.0 (I4.0), devine rapid și noua noastră realitate, menită să revoluționeze și să transforme economiile, locurile de muncă, mentalitățile, strategiile și modalitățile de acțiune ale resurselor umane românești. Obiectivul principal, asumat de Industria 4.0, este crearea de întreprinderi digitale, care să fie interconectate și perfect capabile să ia decizii în cunoștință de cauză, să performeze într-un mediu competitiv, în care locul și rolul central revine capitalului uman. Această nouă revoluție interconectează și armonizează tehnologiile inteligente care depășesc organizațiile și ajung să interfereze cu viața noastră de zi cu zi.

Rezultate principale. Esența aceasta a avut-o și scopul parteneriatului 40Ready - atingerea, prin colaborare, la nivel interregional, a obiectivului său principal, și anume, *pregătirea IMM-urilor, la toate nivelurile - antreprenori, manageri și personal - pentru a se adapta și face față provocările Revoluției Industriale 4.0, în strânsă legătură cu activitățile dedicate instrumentelor de politici publice, care sprijină IMM-urile în transformarea lor tehnologică, organizațională și culturală.*

Proiectul a fost o punte de colaborare, o platformă pentru schimbul de experiență și învățarea comună între 8 parteneri din 7 țări: Italia, Belgia, Finlanda, Polonia, Spania, Lituania și, nu în ultimul rând, România. Țara noastră a fost reprezentată în proiect de Organismul Intermediar Regional pentru Programe Europene Capital Uman Regiunea București-Ilfov, numit în perioada implementării proiectului OIR POSDRU Regiunea București-Ilfov.

De asemenea, partenerii și părțile interesate ale Proiectului 4.0 au lucrat împreună pentru a înțelege nevoile IMM-urilor în procesul de dezvoltare a competențelor digitale, pe de o parte, și modul în care factorii de decizie pot acționa, cu instrumente de politici publice, pentru a răspunde acestor nevoi, pe de altă parte.

Toate acestea sunt susținute și de ultima analiză a Autorității Digitale a României, „*Barierile digitale românești pentru sectorul public și privat*”, *barierile digitale ale sectorului privat (inclusiv IMM-urile) sunt în principal cele legate de capitalul uman: competențele digitale scăzute ale forței de muncă; competențe digitale de management absente pentru proprietarii de IMM-uri; număr limitat de specialiști IT pentru nevoile IMM-urilor; lipsa finanțelor pentru adoptarea tehnologiilor digitale avansate însoțite de suport și consultanță.*

România se află pe linia de jos a clasamentului european în ceea ce privește numărul de IMM-uri care planifică/au o strategie de digitalizare a activității (atât pentru tehnologiile de bază, cât și pentru cele avansate); IMM-urile românești sunt dispuse să se angajeze în digitalizare, dar fac foarte puțini pași către aceasta; o parte semnificativă a IMM-urilor românești nu au o analiză solidă cu privire la nevoile lor de digitalizare; Sectorul IMM din România se află într-o etapă preliminară a transformării digitale; digitalizarea și rolul său cheie în transformarea activității și managementului IMM-urilor sunt foarte puțin înțelese de către IMM-uri; marea majoritate a IMM-urilor au o dorință foarte scăzută de transformare digitală sau nu sunt informate/neconcludente.

Call-ul POCU 3.12 (*Competențe digitale pentru angajații IMM-urilor*) a fost lansat oferind totală libertate candidaților de a pregăti un plan de dezvoltare pentru

îmbunătățirea competențelor digitale ale angajaților IMM-urilor, pe următoarele 3 categorii: abilități digitale de bază, abilități digitale legate de muncă și specializarea TIC – competențe digitale. De asemenea, în conținutul Ghidului Solicitantului-Condiții Specifice, a fost menționat cadrul european de e-Competență (e-CF).

Elementul care a lipsit de aici a fost abordarea omogenă, la nivel național, a modului de evaluare a competențelor digitale ale angajaților și, implicit, acela de a crea un plan obiectiv de dezvoltare.

În acest sens, în cadrul proiectului studiat, a fost elaborat și aplicat sondajul „*Revoluția industrială 4.0 vine în viața noastră*” pentru a oferi informații relevante în domeniul Industriei 4.0 și, de asemenea, pentru a oferi soluții tematice: un nou criteriu de susținere a competențelor digitale ale angajaților IMM-urilor prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020; un nou criteriu de evaluare pentru apelul „Competențe digitale pentru angajații IMM-urilor”, menit să sprijine Autoritatea de Management pentru POCU în evaluare și, în același timp, să ajute IMM-urile să recunoască principalele domenii I4.0 să se concentreze pe calea lor de digitalizare, în general, și specific, pentru dezvoltarea competențelor digitale ale angajaților.

În acest scop, partenerii au elaborat un plan de acțiune în cadrul proiectului, cu propuneri privind modul în care politicile publice și, implicit, fondurile europene pot sprijini mai bine IMM-urile în pregătirea I4.0.

În ceea ce privește posibilitățile de îmbunătățire a politicilor publice, identificate în cercetarea tematică, operaționalizate în cadrul proiectului, trebuie amintit că acestea variază, de la finanțarea proiectelor pentru dezvoltarea competențelor I4.0 și maturizarea digitală, până la abordări de management care creează sinergie între instrumentele de politică, strategii care integrează atât I4.0, cât și dezvoltarea competențelor pentru IMM-uri.

Valoarea adăugată, adusă de acest proiect, constă în faptul că partenerii săi sunt autorități de management sau organisme de implementare a politicilor selectate, actori care au puterea și și dorința de a face schimbări reale. În acest fel, regiunile care au fost implicate în acest proiect au devenit, în primul rând, mai bine pregătite pentru a implementa proiecte de succes, durabile și profitabile în I4.0. Ele, la rândul lor, vor sprijini în continuare IMM-urile regionale să devină mai competitive, menținând și creând locuri de muncă mai bune. În al doilea rând, în funcție de nevoile de intervenție ale IMM-urilor, vor fi identificate și prezentate potențialele surse de finanțare. De exemplu, în România, un sprijin financiar substanțial pentru consolidarea capacității profesionale a capitalului uman din IMM-uri poate fi oferit, în actuala perioadă de programare, 2021-2027, de Fondul Social European Plus (FSE+). Finanțarea europeană pentru dezvoltare regională (FEDR) poate fi de un real folos în sprijinirea dezvoltării tehnologice și organizaționale. Mai mult, îmbunătățirea acestor politici ar putea garanta dezvoltarea IMM-urilor, atât pentru persoanele care lucrează în ele, cât și pentru suportul tehnologic al digitalizării și automatizării industriale.

Așadar, în România, echipa OIR BI a proiectului Interreg 40 Ready (“*Întărirea capacității IMM-urilor de a se adapta la revoluția industrială 4.0*”) a realizat, în anul 2019, o cercetare de piață cu titlul “*Revoluția industrială 4.0 intră în viața noastră*”, demers continuat cu analiza de piață “*Raport despre politicile publice privind digitalizarea IMM-urilor identificate a fi îmbunătățite și exemple de bune practici locale*” (împreună cu *Valoria*).

În urma acestora, s-a configurat ideea *necesității identificării și implementării unui instrument cu ajutorul căruia să fie testate competențele digitale ale angajaților IMM-urilor* și care să facă parte din procesul mai amplu de transformare digitală a IMM-urilor. Aceste concluzii au fost analizate și cu stakeholderii proiectului cu scopul identificării unei soluții/instrument ce a și fost testat, în colaborare cu CNIPMMR (“*Raport Evaluarea competențelor digitale ale angajaților IMM-urilor din România, utilizatori ai tehnologiilor IT*”), **raport care a subliniat importanța și necesitatea folosirii instrumentului de evaluare**, după cum urmează: “ (...) rezultatele finale demonstrează **un nivel mediu al acestor competențe digitale**, în aproape toate ariile: **cultura informației și a datelor, comunicare și colaborare, securitate, rezolvarea problemelor**. Aria de competențe care necesită cea mai mare atenție în vederea dezvoltării din partea angajaților și, implicit, a administratorilor IMM-urilor, este cea legată de crearea conținutului digital. Preocuparea de a transfera cunoștințe digitale celor din jur nu este un comportament foarte întâlnit. De aceea, angajații care dețin competențe digitale pot fi încurajați să devină ei înșiși agenți ai învățării digitale în cadrul IMM-ului. În contextul actual, IMM-urile sunt interesate să-și orienteze resursele active în zona competitivității și a explorării noii normalități, prin apel la instrumentele digitalului. Altfel spus, eventuala tendință a unor IMM-uri spre nonacțiune, în acest moment, se dovedește a fi contraproductivă în așteptarea revenirii la vechea realitate. Singura direcție corectă pentru IMM-uri, validată și de rezultatele studiului actual, este cea către normalitatea digitală. Mai mult, în economia bazată pe date, resursa umană redevine cea mai importantă resursă a unei întreprinderi. În plus, concepția conform căreia accesul la tehnologie ar reprezenta, în sine, o barieră nu își mai dovedește aplicabilitatea. Un impact semnificativ, în sfera competitivității unei firme, vor avea nivelul de competențe ale angajaților și disponibilitatea acestora de a se dezvolta permanent, de a-și îmbunătăți constant competențele. Așadar, în domeniul IMM-urilor, succesul acestora rezidă în gradul de pregătire și în nivelul competențelor, în special a celor digitale, ale angajaților. Din același punct de vedere, al capitalului uman ca resursă certă a unei companii, aria care va conferi plus valoare firmelor, conform rezultatelor studiului OIR BI, este zona de creare de conținut digital (elaborare de prezentări, configurarea unui magazin online, crearea de pagini web). Lesne de înțeles, dat fiind faptul că, în lipsa acestei componente ori a unei slabe prezențe a firmelor în spațiul digital productiv, efectul generat va fi accesul tot mai limitat al companiilor la activitățile operaționale. **În contextul competiției, dublat de cel al pandemiei, problemele de costuri, cu care se confruntau până de curând firmele, sunt anulate grație democratizării accesului la tehnologie și permit accesul mult mai facil al IMM-urilor la instrumentele digitale. O șansă reală pentru evoluția IMM-urilor în contextul actual de digitalizare accelerată este disponibilitatea angajaților de a-și dezvolta permanent competențele profesionale, în general, dar în particular pe cele digitale.**”

Toate aceste rapoarte pot fi accesate pe site-ul OIR BI: <https://www.oirbi.ro/category/strengthening-sme-capacity-to-engage-in-industry-4-0/>.

Prin toate aceste acțiuni și rezultate obținute, cărora li se adaugă schimbul de experiență cu partenerii internaționali din proiect, echipa OIR BI a deschis o cale de îmbunătățire adresată creatorilor de politici publice, actori cheie ai transformării digitale în România: AM POCU, ADR, ADR BI.

Cu alte cuvinte, rezultatele activităților proiectului “*Întărirea capacității IMM-urilor de a se adapta la revoluția industrială 4.0*” au justificat și fundamentat și formularea unei recomandări, care este, de altfel, și parte a *Planului de acțiune pentru îmbunătățirea politicilor publice existente*, elaborat tot în cadrul acestui proiect, adresate actorilor cheie (AM POCU, ADR, ADR BI), creatorii politicilor publice tematiche din sfera transformării digitale în România: **este vital ca toți angajații din toate IMM-urile românești să beneficieze de această oportunitate, în mod gratuit, și să aibă acces facil la un instrument de evaluare a competențelor digitale**. Varianta în limba română a instrumentului poate fi utilizată facil și în mod gratuit, pe site-ul EUROPASS, prin accesarea link-ului: <https://europa.eu/europass/ro>.

Instrumentul de evaluare, propus ca urmare a implementării proiectului Interreg 40 Ready (“*Întărirea capacității IMM-urilor de a se adapta la revoluția industrială 4.0*”), aduce beneficii nu doar angajaților, ci și IMM-urilor ca entitate în sine deoarece, pornind de la rezultatele testelor angajaților lor, își pot genera, de asemenea, un profil al nevoilor digitale ale firmei, precum și un plan de dezvoltare a competențelor digitale la nivel individual, dar și colectiv/IMM.

În acest context, pentru perioada actuală de programare, 2021-2027, rezultatele obținute în cadrul proiectului Interreg 40 Ready (“*Întărirea capacității IMM-urilor de a se adapta la revoluția industrială 4.0*”) justifică oportunitatea și necesitatea formulării unei recomandări adresate creatorilor de politici publice (AM POCU, ADR, ADR BI), de a solicita aplicanților ca, înainte de elaborarea cererii de finanțare, să acceseze link-ul unde este postat chestionarul de evaluare (<https://europa.eu/europass/ro>) în vederea testării competențelor digitale și, implicit, în vederea generării raportului de evaluare a nevoilor de dezvoltare a competențelor digitale și a concluziilor pe baza cărora se va putea construi și profilul nevoilor de dezvoltare digitală/IMM. În viziunea OIR BI, acest demers va constitui o bază foarte bună și argumentată pentru redactarea unor cereri de finanțare direcționate și către soluționarea unor nevoi din sfera transformării digitale.

Discutarea rezultatelor, concluzii.

A. Soluții potențiale pentru îmbunătățirea implementării Programului Operațional Capital Uman 2014-2020

Potrivit *Small Business Act Factsheet 2019*, pentru România, un raport al Comisiei Europene, IMM-urile reprezintă 99,7% din companiile din economie și angajează 66% dintre angajați. De aceea, este esențial ca digitalizarea acestor companii să fie ghidată, susținută, coordonată.

De asemenea, analiza pieței muncii din România, din perspectiva schimbărilor în structura ocupațională, a scos la iveală 3 mari categorii de ocupații: cele dominante, cele care și-au schimbat semnificativ conținutul și cele emergente. Indiferent de tipologia lor, majoritatea ocupațiilor s-au modificat în conținutul muncii, principalii factori generatori fiind adaptarea la nevoile clienților, creșterea concurenței și renovarea tehnologică.

Mai mult, dezvoltarea și extinderea sectorului privat și cerința de stabilizare a anumitor segmente de piață au condus la dezvoltarea unor politici orientate către beneficiar/client la nivelul companiilor și, prin urmare, la creșterea rolului unor factori precum adaptarea la nevoile clienților și creșterea concurenței în domeniu.

În plus, conform raportului *DESI 2020*, România continuă să aibă cel mai scăzut nivel de utilizare a serviciilor de internet dintre statele membre UE, ceea ce corespunde celui mai scăzut nivel de competențe digitale de bază din întreaga țară. 18% dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani nu au folosit niciodată internetul (media UE: 9%). Doar 3% dintre internații români vând produse online și doar 4% participă la cursuri online.

Progresul tehnologic în domeniul digital are o influență deosebită asupra ocupațiilor existente pe piața muncii. În acest context, nevoia de calificare permanentă a angajaților a devenit o variabilă constantă în mediul de afaceri, companiile fiind nevoite să asigure un proces de formare continuă, mai ales în ceea ce privește competențele digitale.

Același raport arată că, deși s-a înregistrat o ușoară creștere a procentului de specialiști IT&C în anul precedent, aceștia reprezintă o proporție mult mai mică a forței de muncă decât în UE (2,2% față de o medie de 3,9% UE).

Specialiștii IT&C reprezintă 1,2% din totalul femeilor angajate. Pe de altă parte, România are rezultate bune în ceea ce privește absolvenții IT&C, ocupându-se pe locul 5 în rândul statelor membre, cu 5,6% din totalul absolvenților.

Acțiunea identificată și propusă, ca urmare a efectuării sondajului, se referă la Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020, Axa Principală 3 - *Locuri de muncă pentru toți*. În cadrul Axei 3, accentul este Obiectivul Specific 3.12: *Creșterea nivelului de cunoștințe/competențe/abilități al angajaților legate de sectoarele/domeniile economice enumerate de Strategia Națională pentru Competitivitate și Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare*.

Acțiunea îmbunătățește modul în care sunt organizate apelurile tematice și modul în care sunt selectate proiectele. Se bazează pe includerea unui nou criteriu de evaluare pentru apelul „*Competențe digitale pentru angajații IMM-urilor*”. Noul criteriu este conceput pentru a sprijini Autoritatea de Management pentru POCU în evaluare și, în același timp, pentru a ajuta IMM-urile să recunoască principalele domenii I4.0 să se concentreze pe calea lor de digitalizare în general și în special pentru dezvoltarea competențelor digitale ale angajaților.

Ghidul Solicitantului pentru acest apel specific include Anexa 3 - *Criterii de Evaluare și Selecție Tehnică și Financiară*. În cadrul acestui Ghid al Solicitanților este inserat un nou criteriu de evaluare la *categoria 2 – Eficacitate*, legat de competențele digitale pentru IMM-uri. Mai mult, este inclus următorul text: „*Proiectul are valoare adăugată în subcategoria: Formarea/evaluarea și certificarea competențelor digitale se asigură în următoarele domenii tehnologice specifice Industriei 4.0: social media; servicii mobile; tehnologii cloud; internetul lucrurilor; soluții de securitate cibernetică; roboți și mașini automate; date mari și analiza datelor; printare 3d; inteligență artificială; Bitcoin; Blockchain etc.*”

Tot în ghid, *Capitolul 1. Informații despre apelul de proiecte*, subcapitolul *A1. Context general*, următorul text a fost aprobat de către Autoritatea de Management pentru POCU, text care a fost elaborat de către echipa proiectului OIR BI grație activităților implementate în cadrul acestuia, și a cuprins: „*Conform studiului realizat în cadrul proiectului „40Ready” finanțat prin programul Interreg Europe, un interes major al respondenților pentru domeniul I40 și pentru dezvoltarea competențele digitale au fost confirmate. În urma acestei analize, a rezultat că majoritatea IMM-urilor respondente au cunoștințe puțin-moderate în domeniul digital (71%), sunt*

pregătite într-o măsură mică-moderată pentru schimbările aduse de Revoluția Industrială 4.0 (55%) și au acțiunile inițiate se schimbă, într-o măsură moderată. (60%). Majoritatea covârșitoare a respondenților au apreciat Revoluția Industrială 4.0 ca pe o oportunitate. Cea mai importantă concluzie a studiului este că, în curând, IMM-urile au nevoie de acces la fonduri europene ca principală sursă de încredere pe care să-și bazeze eforturile de adaptare la Revoluția Industrială 4.0.”

B. Concluzii

Sondajul „*Revoluția industrială 4.0 vine în viața noastră*”, realizat la începutul Proiectului 40Ready, a confirmat un interes major al respondenților pentru domeniul I40 și pentru dezvoltarea competențelor digitale.

Conform acestei analize, majoritatea respondenților IMM-urilor au cunoștințe digitale puțin-moderate (71%), sunt puțin-moderați pregătiți pentru provocările Revoluției 4.0 (71%) și au început să schimbe acțiunile la un nivel moderat (60%).

Marea majoritate a respondenților evaluează revoluția industrială 4.0 ca pe o oportunitate.

Cea mai importantă concluzie a studiului este: în viitorul apropiat, IMM-urile au nevoie de atragerea de fonduri UE ca principală sursă contabilă în efortul lor de adaptare la Industria 4.0.

În plus, raportul a arătat:

- că digitalizarea aduce oportunități pentru toate tipurile de companii, inclusiv pentru IMM-uri, dar asigurarea accesului IMM-urilor la digitalizare trebuie sprijinită, coordonată și monitorizată;

- provocarea actuală este de a schimba modul în care IMM-urile gândesc, se formează și lucrează pentru a crea valoare adăugată prin tehnologiile digitale;

- România are multe avantaje precum viteza mare a internetului, dezvoltarea sectorului ITC, tehnologie de ultimă oră deja prezentă în marile unități de producție, precum și forță de muncă specializată pentru a beneficia de digitalizare și Industria 4.0;

- principalele domenii de îmbunătățire a politicilor publice privind digitalizarea IMM-urilor sunt conștientizarea necesității de digitalizare a IMM-urilor; soluții tehnice adecvate pentru digitalizarea IMM-urilor; creșterea competențelor digitale la toate nivelurile relevante pentru digitalizarea IMM-urilor; adecvarea soluțiilor digitale alese de IMM-uri la cerințele pieței.

În concluzie, acțiunea identificată și propusă, ca urmare a efectuării sondajului, **îmbunătățește modul în care sunt organizate apelurile tematice și modul în care sunt selectate proiectele**. Se bazează pe includerea unui nou criteriu de evaluare pentru apelul „Competențe digitale pentru angajații IMM-urilor”. Noul criteriu este conceput pentru a sprijini Autoritatea de Management pentru POCU în evaluare și, în același timp, pentru a ajuta IMM-urile să recunoască principalele domenii I4.0 să se concentreze pe calea lor de digitalizare în general și în special pentru dezvoltarea competențelor digitale ale angajaților.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

<https://oirbi.ro>;

<https://europa.eu/europass/ro>